

4. Дроздова А. А., Мойсієнко В. В. Жирнокислотний склад насіння чорнушки (*Nigella L.*) залежно від видових та сортових особливостей. *Таврійський науковий вісник*. / Херсонський держ. аграр.-екон. ун-т. Одеса : Гельветика, 2023. № 129. С. 79-86.

5. Дроздова А. А., Мойсієнко В. В. Лікарські властивості та використання чорнушки посівної в Україні. *Актуальні проблеми землеробської галузі та шляхи їх вирішення* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 09-11 груд. 2020 р. Миколаїв : МНАУ, 2020. С. 29-31.

УДК: 633.266:631.527:581.2.001.8.

Л.А. ВІЛЬЧИНСЬКА

кандидат сільськогосподарських наук,

доцент кафедри рослинництва, селекції та насінництва

О.В. СВИНАРЧУК, О.В. НОЧВІНА

здобувачі 3-го року навчання освітньо-наукового

ступеня «Доктор філософії»

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФІТОПАТОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ГРЕЧКИ

Тривале вирощування гречки в Україні, спеціалізація і концентрація, підвищені дози добрив, різні системи і технології вирощування, створення нових сортів створюють сприятливі умови для нагромадження і поширення збудників хвороб. Фітопатологічний моніторинг супроводить усі розсадники селекційного процесу від розсадника гібридизації (вихідного матеріалу) до виробничого і екологічного випробувань. Особливу увагу при оцінюванні вихідного матеріалу звертають на стійкість до найбільш поширених хвороб: борошнистої роси, бактеріозу плямистого, несправжньої борошнистої роси, (пероноспорозу), сірої гнилі і вірусного опіку [1]. Аналогічне вивчення щодо стійкості нових сортів щодо комплексу найбільш поширених хвороб проводять під час проведення Державного сортовипробування [2].

Мета досліджень: оцінити селекційний матеріал гречки їстівної і татарської за стійкістю до основних хвороб в умовах Науково-дослідного центру «Поділля» Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (НДЦ «Поділля» ЗВО «ПДУ»).

Досліди проводили на базі НДЦ «Поділля» Закладу вищої освіти «Подільський державний університет». Виявлення хвороб гречки здійснювали шляхом маршрутних обстежень та візуальної оцінки. Спостереження за станом рослин проводили через кожні 10 днів протягом усього вегетаційного періоду

гречки.

Облік хвороб у селекційних розсадниках проводили у двох несуміжних повтореннях відповідно до Методики державного сортовипробування сільськогосподарських культур [2] і в агрономічних дослідах – методом пробних ділянок (1 м² у 4-х повтореннях). Шкодочинність хвороби визначали, шляхом порівняння урожаю із ста здорових і хворих рослин з найбільшим балом ураження. При аналізі враховували висоту рослин, число повноцінних плодів, їх масу. Оцінку ступеня ураження гречки несправжньою борошністою россою, аскохітозом, вірусним опіком, бактеріозом давали за розробленою Шевчук В.К. та Шевчук Т.О. шкалою обліку даних хвороб [3].

Обстеження посівів у польових умовах виявило негативний вплив хвороб на господарсько-цінні ознаки нового селекційного матеріалу гречки. Виявлено зниження енергії проростання у насіння, відібраного із хворих рослин. Цей показник був нижчим у 2-2,5 рази у порівнянні із здоровими рослинами. Доведено, що насіння із рослин, уражених хворобами не лише має низькі посівні властивості, але й сходи, які вони формують відрізняються слабким розвитком і в польових умовах часто не можуть пробити шар ґрунту в 3-4 см, що вийти на його поверхню. Це суттєво зменшує рівень польової схожості.

Спостерігали суттєве зниження основних морфологічних показників: висоти рослин на 36-52%, кількості суцвіть і зерен з рослини на 71-87%, скорочення тривалості вегетаційного періоду до 80 діб. Це мало негативний вплив на урожайні властивості селекційного матеріалу. На ділянках уражених хворобами спостерігали зниження урожайності на 35-60%, а в окремих випадках навіть і до 100%.

Ураження рослин хворобами негативно впливає на зниження технологічних якостей зерна гречки. Насіння стає щуплим, зростає відсоток плодової оболонки. Маса 1000 зерен зменшується у два рази з 28,6-30,2 г до 14,3-15,4 г; плівчастість зростає на 3-5% з 22,5-23,7% до 26,1-27,5%. Часто плоди, що зав'язалися мають ніби звичайний вигляд, але з чорними верхівками. На багатьох із них спостерігали ушкодження плодової оболонки (тріщини), які є додатковим шляхом екзогенного ураження насіння патогенами. У них формувалася значно менший за розмірами зародок і у два і більше рази менше запасних речовин в ендоспермі, що негативно відображається на посівних властивостях.

Вищу стійкість до комплексу хвороб мали сорти гречки їстівної Кам'янчанка, Вікторія Подільська, гречки татарської Кеу Тао та вихідний селекційний матеріал створений на їх основі

Отже, проведення фітопатологічного моніторингу посівів нового селекційного матеріалу гречки дозволило сформулювати попередні висновки:

1) Хвороби негативно впливають на морфологічні, біологічні і господарсько-цінні показники у рослин гречки.

2) Донорами стійкості до комплексу хвороб є сорти гречки їстівної Кам'янчанка, Вікторія Подільська, гречки татарської Кеу Тао та вихідний селекційний матеріал створений на їх основі.

3) Стійкий проти комплексу хвороб селекційний матеріал рекомендуємо використовувати у селекційних програмах Науково-дослідного інституту круп'яних культур ім. О. Алексеевої ЗВО «ПДУ».

4) Фітопатологічний моніторинг селекційного матеріалу плануємо продовжувати у контрольному розсаднику і конкурсному сортовипробуванні.

Список використаної літератури

1. Демченко О. А., Юзвенко Л. В., Радченко В. Г., Шевчук В. К., Бойко А. Л. Фітопатологічні дослідження колекції *Fagopyrum tataricum Gaertn.* *Агробіологія*. 2014. № 2. С. 23–26.

2. Методика проведення експертизи сортів гречки їстівної (*Fagopyrum esculentum Moench*) на відмінність, однорідність і стабільність. URL: <http://sops.gov.ua/pdfbooks/Metodiki/8.pdf>.

3. Фітопатологія. Посібник / В. К. Шевчук, О. А. Демченко, Л. В. Юзвенко, М. Я. Співак. Київ: «Фітосоціоцентр», 2015. 160 с.

UDK: 504: 57.002

Piotr PONICHTERA,

dr nauk rolniczych, inż. Międzynarodowa Akademia Nauk
Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska

Liudmyla VILCHYNSKA,

dr. inż. kandydat nauk rolniczych Instytucja szkolnictwa
wyższego „Państwowy Uniwersytet Podolski”, Ukraine

Jan ŚWIĄCIK,

mgr. inż. Hodowca Roślin Bobowatych i Gryki SHR Nieznanice,
Małopolska Hodowla Roślin Spółka z o.o.

Ruslana PANASIUK,

dr. inż. kandydat nauk rolniczych
Lviv National Environmental University, Ukraine

PRAKTYKI ZWIĘKSZAJĄCE BIOROZNORODNOŚCI

Główne zasady polskejego rolnictwa są: zachowanie i utrzymanie wysokiego poziomu dobrej jakościowo biologicznie próchnicy; dbałość o utrzymanie równowagi biologicznej w środowisku i swojej produkcji rolniczej; dążenie do zrównoważenia produkcji roślinnej ze zwierzęcą i przez to zamknięcia obiegu materii [1].

Bioroznorodność jedna z głównych cech polskejego rolnictwa. Bioroznorodność jest różnorodnością form życia wraz z całą ich zmiennością na poziomie mikroskopowym jak i makroskopowym. Według definicji przyjętej oficjalnie przez Konwencję o różnorodności biologicznej różnorodność gatunkowa oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występujących na Ziemi m.in. w ekosystemach